

pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD., JUDr. Ladislav Balún
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra trestného práva

Niektoré vybrané aspekty trestných činov proti životu v právnej úprave Trestného zákona Slovenskej a Českej republiky

Úvod

Trestné právo, ktoré je súčasťou právneho poriadku v Slovenskej republike a v Českej republike a je jedným z odvetví verejného práva, chráni práva a oprávnené záujmy fyzických osôb a právnických osôb, záujmy spoločnosti a ústavné zriadenie týchto republík pred trestnými činmi taxatívne uvedenými v trestnoprávných normách.¹ Právo občanov na ochranu života a zdravia patrí medzi základné ľudské práva a slobody, pričom toto právo má významné miesto aj v Ústave Slovenskej republiky² aj v Listine základných práv a slobod Českej republiky, ktorá je súčasťou Ústavy ČR. Ochrane života a zdravia patrí prioritné miesto vo vzťahu k ostatným chráneným spoločenským vzťahom. Z tohto pohľadu došlo v oboch republikách po rekodifikáciách k zmene priorít pri trestnoprávnej ochrane chránených spoločenských vzťahov, pričom osobitná pozornosť je okrem iného venovaná človeku, jeho životu a zdraviu. Tento prístup sa prejavil aj v systematickom usporiadaní osobitnej časti oboch citovaných zákonov tak, že trestné činy proti životu a zdraviu sú zaradené v I. hlave.

Cieľom nášho článku je komparovať príslušné skutkové podstaty trestných činov proti životu, ktoré tvoria súčasť 1. hlavy osobitných častí Trestných zákonov. V Slovenskej republike ide o zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, v znení neskorších predpisov (s účinnosťou od 1.1. 2006) a v Českej republike ide o č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (s účinnosťou od 1. januára 2010). Hneď v tejto časti chceme uviesť, že sa budeme zaoberať podrobnejšie len so základnými skutkovými podstatami trestných činov, ktorých právna úprava je rozdielna v citovaných zákonoch.

Pri riešení naznačenej problematiky budeme postupovať tak, že najskôr sa budeme zaoberať právnou úpravou platnou v Slovenskej republike a potom v Českej republike, čím chceme zabezpečiť prehľadnosť, ale aj kompaktnosť nášho článku.

Právna úprava v Slovenskej republike³

Trestné činy proti životu boli po rekodifikácii zaradené do prvej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (ďalej len TZ) s názvom **trestné činy proti životu a zdraviu**, čím sa zmenilo trestnoprávne chápanie ochrany významných spoločenských záujmov,

¹ K tomu pozri napr. IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. 2010, s. 20 a tiež aj ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část. 2. vydání*. 2012, s. 1451.

² Čl. 15 Ústavy SR., čl. 6 Listiny základných práv a slobôd.

³ Všetky paragrafové znenia v tejto časti príspevku sa vzťahujú na ustanovenia zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

pričom do popredia z pohľadu systematiky osobitnej časti, sa dostali život, zdravie, telesná integrita, sloboda a podobné významné chránené záujmy, ktorých nositeľom je fyzická osoba, čiže človek. Uvedené trestné činy sa po rekodifikácii rozdelili do troch dielov:

- Trestné činy proti životu (§ 144 až 154 TZ)
- Trestné činy proti zdraviu (§ 155 až 160 TZ)
- Trestné činy ohrozujúce život alebo zdravie (§ 161 až 178 TZ).

Do prvého dielu – trestné činy proti životu boli zaradené trestné činy, pri ktorých sa predpokladá spôsobenie poruchy na chránenom záujme, čiže poruchové trestné činy, pri ktorých dochádza k ohrozeniu toho najdôležitejšieho chráneného záujmu - života. Boli tu teda zaradené predovšetkým tie trestné činy, kde je jediným a hlavným objektom, život. V zmysle právnej úpravy je však možné stanoviť, že život ako chránený záujem je objektom aj iných trestných činov (napr. § 313 - Teror, § 418 - Genocídium, § 419 - Terorizmus a niektoré formy účasti na terorizme a pod.), no tieto majú z pohľadu kategorizácie objektov vymedzené aj iné chránené záujmy na ochranu ktorých, bolo toto ustanovenie určené.

Medzi trestné činy proti životu patria:

- Úkladná vražda - § 144.
- Vražda - § 145.
- Vražda novonarodeného dieťaťa matkou - § 146.
- Zabitie - § 147 a § 148.
- Usmrtenie - § 149.
- Nedovolené prerušenie tehotenstva - § 150 - §153.
- Účasť na samovražde - § 154.

Ako už bolo v úvode spomínané, príspevok sa nebude venovať všetkým trestným činom z tohto dielu, ale len niektorým vybraným aspektom, ktoré sa budú komparovať s právnou úpravou v Českej republike, ktorá má určité rovnaké, ale tiež rozdielne črty. Z pohľadu príspevku tiež autori neriešia kvalifikované skutkové podstaty, ktoré sú v jednotlivých právnych systémoch tvorené iným spôsobom, ale pozornosť je skutočne venovaná protiprávnym činom, ktoré sú vymedzené v základných skutkových podstatách.

Úkladná vražda - § 144, Vražda - § 145.

§ 144

„(1) Kto iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou, potrestá sa odňatím slobody na dvadsať rokov až dvadsaťpäť rokov.“

§ 145

„(1) Kto iného úmyselne usmrtí, potrestá sa odňatím slobody na pätnásť rokov až dvadsať rokov.“

Rekodifikovaný Trestný zákon odčlenil od trestného činu vraždy trestný čin úkladnej vraždy. Objektom tohto trestného činu je ľudský život. Hmotným predmetom útoku je telo človeka. Subjekt, teda páchatel', je všeobecný. Z hľadiska objektívnej stránky môže byť tento trestný čin spáchaný tak aktívnym násilným konaním (napr. bodnutie nožom), aktívnym nenásilným konaním (uzavretie v priestore, v ktorom je odčerpávaný vzduch), ako aj opomenutím konania, na ktoré je páchatel' podľa

okolností a svojich pomerov povinný. Subjektívna stránka sa stala v rekodifikovanom TZ jediným rozlišovacím kritériom, a tým je **vopred uvážená pohnútka**, ktorá sa ako súčasť subjektívnej stránky trestného činu úkladnej vraždy stáva jej obligatórnym znakom.

Otázky súvisiace s tzv. premeditáciou, ako spôsobom uváženia trestného činu vopred, alebo jeho premyslenia v súvislosti s úmyselným spôsobením smrti, je komplexne spracovaná v diele Horáka.¹ Podľa Burdu² vopred uvážená pohnútka znamená dlhší časový úsek pred samotnou realizáciou zámeru, sformované rozhodnutie usmrtiť iného. Ivor³ uvádza, že vopred uváženu pohnútkou sa rozumie sformulované rozhodnutie usmrtiť iného, ktoré pretrváva počas dlhšieho časového obdobia pred usmrtením človeka.

Rozhodnutie, teda vôľa páchatel'a usmrtiť iného a tým vytvorenie samotného úmyslu, aby sme ho mohli považovať za uvážené, sa musí sformulovať na základe intelektuálnej činnosti tvorby vôle páchatel'a. Teda v konkrétnej dejovej situácii skutku nestačí len úplné emocionálne rozhodnutie. Vopred uvážená pohnútka nevyžaduje nevyhnutne zvláštnu rafinovanosť, detailné rozplánovanie všetkých krokov, ba ani zváženie všetkých okolností dôležitých z hľadiska dokonania trestného činu, poprípade úniku páchatel'a pred spravodlivosťou. Postačí, ak zváži páchatel' rozhodujúce okolnosti, či usmrtiť niekoho, prípadne ako. Nie je rozhodujúce, že útok proti životu obete nakoniec prebehol inak, než si páchatel' predstavoval.⁴

Do úvahy pri riešení tejto problematiky je potrebné brať pojem dlhší časový úsek medzi sformovaním rozhodnutia a začiatkom vlastného konania páchatel'a t. j. úmyselne usmrtiť iného. Časový úsek bude potrebné v trestnom konaní konkretizovať s prihliadnutím na každý individuálny skutok a jeho priebeh. Teoreticky môže ísť o niekoľko mesiacov, týždňov, dní, hodín. Vo výnimočných prípadoch môže tento časový úsek trvať iba niekoľko minút a to v tom prípade, napr., ak sa triezvo uvažujúci páchatel' rozhodne vraždiť na základe logického úsudku s minimálnym vplyvom emócií.

Znak „vopred uvážená pohnútka“ nevyjadruje kvalitu pohnútky, ale iba časový úsek od sformovania myšlienky na vraždu po začiatok jej napĺňania.⁵ Samotná dĺžka formovania rozhodnutia nemá vplyv na naplnenie subjektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy podľa § 144 TZ, no môže mať vplyv na priznanie poľahčujúcich alebo priťažujúcich okolností.⁶ V tejto súvislosti je potrebné v trestnom konaní vyriešiť otázku časového „momentu,“ keď už páchatel' sformoval svoje rozhodnutie usmrtiť iného a keď sa ešte len rozhoduje bez prijatia konečného

---

¹ HOŘÁK, Jaromír. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část I.) (K výkladu ust. § 140 ods. 2 Trestního zákoníku). In: *Trestní právo*. 2009, č. 9, s. 16-36; a v jeho pokračování In: *Trestní právo*. 2009, č. 10, s. 11-29.

² BURDA, Eduard. *Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekodifikovaného Trestného zákona*. Šamorín: Heuréka 2006, s. 96.

³ IVOR, Jaroslav a kol. 2010. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*. s.33 a nasl.

⁴ HOŘÁK, Jaromír. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část II.) (K výkladu ust. § 140 ods. 2 Trestního zákoníku). In: *Trestní právo*. 2009, č. 10, s. 13.

⁵ BURDA, Eduard. *Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekodifikovaného Trestného zákona*. 2006, s. 97.

⁶ Napr. § 36 TZ - kedy bol trestný čin spáchaný v ospravedlniteľnom citovom rozrušení.

rozhodnutia. O sformovanie rozhodnutia usmrtiť iného s vopred uváženou pohnútkou ide vtedy, keď páchatel' už vie, že chce zavraždiť poškodeného, alebo aspoň je s takouto možnosťou uzrozumený. Naopak nepôjde o vopred uváženú pohnútku v prípade, keď páchatel' síce dlhodobo uvažuje, že usmrtí iného, ale stále nie je presvedčený, že tak urobí.¹

Pri riešení pojmu „vopred uvážená pohnútká“ v aplikačnej praxi treba vychádzať zo skutočnosti, že tento nemôžeme vykladať príliš extenzívne. Takýmto výkladom v aplikačnej praxi by sme mohli dôjsť k rôznym nespravodlivým deformáciám. Tento znak je potrebné vykladať reštriktívne, ktorý sa v konkrétnej trestnej veci prejavuje v tom, že páchatel'ovi úkladnej vraždy podľa § 144 TZ je potrebné dokázať kvalitnejšiu, dlhodobejšiu plánovitosť k úmyselnému usmrteniu iného. Všeobecne je potrebné v aplikačnej praxi pri výklade pojmu „vopred uvážená pohnútká“ vychádzať zo skutočnosti, že v danom prípade ide o dlhší časový úsek pred samotnou realizáciou zámeru, ktorý vyjadruje sformované rozhodnutie usmrtiť iného.

Vychádzajúc z naznačených skutočností Burda navrhuje, nadradiť znenie skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy tak, že by sa znak „vopred uvážená pohnútká“ (časové hľadisko tvorby rozhodnutia) zmenil, nahradil pojmom „zištná pohnútká“ alebo „obzvlášť zavrhnutiahodná pohnútká,“ čím by sa dôraz položil na kvalitatívne hľadisko pohnútky.²

Vzhľadom na charakter článku nebudeme sa zaoberať ďalšími skutočnosťami, ako je vzťah úkladnej vraždy a hmotným predmetom útoku, omylom v hmotnom predmete útoku a formami účasti. Naznačené problémy si podľa nášho názoru vyžadujú samostatné, podrobnejšie analyzovanie naznačených problémov.

Z dikcie skutkovej podstaty § 144 a § 145 vyplýva, že následkom týchto trestných činov musí byť smrť poškodeného. Pojem „smrť“ TZ uvádza medzi osobitnými kvalifikačnými pojmami v ustanovení § 142 ods. 2. Uvedené ustanovenie hovorí, že „**Smrťou sa rozumie biologická smrť mozgu (cerebrálna smrť).**“³ Pri biologickej smrti mozgu tzv. cerebrálnej smrti, je absolútne vylúčené obnovenie životných funkcií ľudského organizmu. Pojmom smrť z hľadiska medicínskeho sa zaoberá zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a o službách súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou. Citovaný zákon v ustanovení § 43 ods. 2 a 3 uvádza: „Osoba sa považuje za mŕtvu, ak lekár zistí, že došlo k trvalému zastaveniu dýchania a srdcovej činnosti. Osoba sa považuje za mŕtvu aj vtedy, ak dôjde k nezvratnému vyhasnutiu všetkých funkcií celého mozgu (ďalej len „mozgová smrť“).“ Osoba je teda mŕtva v prípade cerebrálnej smrti mozgu, aj keď dýchanie a srdcovú činnosť organizmu ešte vykonávajú prístroje. Trvalé zastavenie dýchania a srdcovej činnosti je spojené zároveň s nezvratným vyhasnutím všetkých funkcií celého mozgu. Smrť zisťuje lekár.⁴

¹ BURDA, Eduard, ČENTÉŠ, Jozef; KOLESÁR, Juraj; ZÁHORA, Jozef a kol. *Trestný zákon. Komentár - II diel. Osobitná časť.* 2011, s. 13.

² BURDA, Eduard. 2006. *Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekodifikovaného Trestného zákona*, s. 98.

³ § 142 ods. 2 TZ.

⁴ § 43 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a o službách súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou v znení neskorších predpisov. Lekár je povinný zisťovať smrť v súlade so súčasnými poznatkami vedy. Ak sa dýchacie funkcie a obehové funkcie osoby udržiavajú pomocou prístrojov, smrť mozgu musí jednomyselne potvrdiť konzílium.

Tzv. „klinickou smrt“ nemožno považovať za smrť v zmysle § 142 ods. 2 TZ, „*lebo ide len o zastavenie vitálnych funkcií organizmu, ktorých obnovenie je možné.*“¹ Ivor v tejto súvislosti uvádza, že klinickú smrť nemožno považovať za smrť v zmysle ustanovenia § 145 TZ (trestný čin vraždy), lebo za súčasného stavu lekárskej vedy, po zastavení životne dôležitých funkcií, ktoré predtým viedli k smrti, je možné obnovenie týchto činností a tým dochádza aj k záchrane života.² Konanie, následkom ktorého je stav „klinickej smrti“, by sme nemohli kvalifikovať napr. ako trestný čin vraždy, ale iba ako pokus o trestný čin vraždy.

Pri riešení otázok vzťahujúcich sa na pojem smrti z hľadiska TZ, sa v ostatnom čase stretávame s názorom, že pojem smrť z hľadiska trestnoprávnej teórie je značne nepresný, nakoľko tu existuje nesúlad medzi trestnoprávnym vyjadrením a poznatkami súdneho lekárstva.

Súdne lekárstvo rozoznáva tieto druhy smrti:

a) Zdanlivá smrť

Ide o jav, pri ktorom dochádza k útlmu prejavov života, pričom môže nastať dojem, že osoba je mŕtva, avšak životné procesy v organizme naďalej pokračujú. Včasnou resuscitáciou možno obnoviť základné životné funkcie.

b) Parciálna smrť – klinická smrť

Tento jav spočíva v zastavení spontánnej srdcovej činnosti a dýchania. Tento stav je do istej miery reverzibilný, lebo primeranou a neodkladnou resuscitáciou možno tento stav zvrátiť a navodiť normálnu funkciu srdca a obnoviť spontánnu aktivitu dýchania.

c) Mozgová smrť

Svetová zdravotnícka organizácia konštatovala, že za mŕtveho jednotlivca je možné považovať i osobu s izolovaným a nezvratným vyhasnutím všetkých mozgových funkcií – mozgová smrť. Z uvedeného vyplýva, že fyzickú osobu **možno považovať za mŕtveho aj** vtedy, ak sa preukáže izolované, nezvratné a trvalé poškodenie všetkých funkcií mozgu a mozgového kmeňa. Aby sa mohla konštatovať mozgová smrť fyzickej osoby, musí nastať nezvratné a trvalé poškodenie všetkých funkcií mozgu, vrátane všetkých funkcií mozgového kmeňa, pričom tieto podmienky musia byť splnené kumulatívne.

d) Biologická smrť

Táto smrť býva označovaná ako smrť totálna. Je ohraničená začiatkom fyzikálno - chemických zmien v mŕtvom organizme. Touto smrťou sa začína súbor posmrtných zmien a ich prejavy post mortem, označujeme ako isté známky smrti (napr.: tvorba posmrtných škvŕn, posmrtná stuhnutosť, hnilobné zmeny, zotretie morfolologickej a histologickej štruktúry mozgu).

Z tohto pohľadu hodnotíme definíciu smrti obsiahnutú v Trestnom zákone za terminologicky nesprávnu a zmätočnú, pretože zákonodarca v jednej definícii spojil

¹ K tomu pozri napr. NR 9 Tz 38/1964.

² IVOR, Jaroslav a kol., 2010. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*, s. 35.

mozgovú smrť s biologickou smrťou. Súdne lekárstvo ako exaktná veda nepozná pojem „biologická smrť mozgu.“¹

Citovaní autori v úvahách de lege ferenda navrhujú z dikcie § 142 ods. 2 TZ vypustiť pojem „biologická.“ Navrhujú vlastné znenie tohto ustanovenia nasledovne: „Smrťou sa rozumie smrť mozgu (cerebrálna smrť).“ Zároveň považujú za nutné zaviesť do TZ ďalší odsek, ktorého dikcia je nasledovná: „Smrťou sa rozumie aj trvalé zastavenie dýchania a srdcovej činnosti.“²

Autori tohto článku sa týmito právnymi úpravami stotožňujú. Uvedeným postupom by sa definícia „smrti“ zosúladila terminologicky tak v oblasti trestného práva, ako aj súdneho lekárstva.

Zabitie - § 147 a § 148 TZ

§ 147

„(1) Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.“

§ 148

„(1) Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.“

Trestné činy zabitia boli do osobitnej časti TZ zaradené rekodifikáciou trestného práva. Prakticky vznikli odčlenením od skutkových podstát ublíženia na zdraví uvedených v zákone č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ktorý bol účinný do 31.12.2005.³ Konkrétne zabitie uvedené v § 147 rekodifikovaného TZ sa vzťahuje na nedbanlivostné spôsobenie smrti úmyselnou ťažkou ujmu na zdraví, ktoré je vyjadrené v starom TZ v § 222 ods. 3. Ustanovenie § 148 rekodifikovaného TZ sa vzťahuje na nedbanlivostné spôsobenie smrti úmyselným ublížením na zdraví, ktoré je vyjadrené v starom TZ v § 221 ods. 4.

Z dikcie uvedených skutkových podstát vyplýva, že hoci je ich časť zavinená úmyselne a časť z nedbanlivosti, ide o úmyselné trestné činy. Z tohto pohľadu sa subjektívna stránka uvedených trestných činov javí komplikovaná, ale jej charakter je vymedzený osobitne vo vzťahu ku konaniu a osobitne vo vzťahu k následku. Dôležitým prvkom v tomto prípade je predovšetkým konanie páchatela, ktoré smerovalo k spôsobeniu určitej ujmy na zdraví v zmysle § 147 a 148 a toto konanie je pokryté úmyselným zavinením.

Úmyselné zavinenie musí v plnom rozsahu pokrývať konanie, ako znak objektívnej stránky uvedených skutkových podstát, pričom do úvahy prichádza úmysel priamy, ale aj úmysel nepriamy. Úmyselné zavinenie musí pri trestnom čine podľa § 147 pokrývať konanie, následkom ktorého je spôsobenie ťažkej ujmy podľa § 123

¹ LACIAKOVÁ, Lucia a Norbert MORAVANSKÝ. Definícia smrti v Trestnom zákone a význam konzistencie medicínskych pojmov v trestnom práve. In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi: Zborník príspevkov z 4. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s. 174.

² Tamtiež, s. 175.

³ § 221 ods. 4 a § 223 ods. 3 zákona č. 140/1961 Zb., Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

ods. 3 TZ¹ a pri trestnom čine podľa § 148 musí úmyselné zavinenie pokrývať konanie, následkom ktorého je spôsobenie ublíženia na zdraví podľa § 123 ods. 2 TZ.²

Pre zavinenie následku vo forme smrti pri obidvoch trestných činoch sa vyžaduje zavinenie z nedbanlivosti, pričom nie je rozhodujúce, či ide o nedbanlivosť vedomú alebo nedbanlivosť nevedomú.

Trestné činy, účasť na samovražde, usmrtenie a nedovolené prerušenie tehotenstva, sú v právnej úprave Českej aj Slovenskej republiky rovnaké. Rozdiel je len v ich zaradení v príslušnej časti Trestných zákonov. V Slovenskej republike všetky patria do 1. hlavy 1. dielu - čiže medzi trestné činy proti životu. Česká právna úprava ich rozdeľuje, pričom do prvého dielu (trestné činy proti životu) zaraďuje len účasť na samovražde a usmrtenie z nedbanlivosti. Pre trestný čin nedovoleného prerušenia tehotenstva má právna úprava Českej republiky vymedzený samostatný diel (Trestné činy proti tehotenstvu ženy). Trestný čin vraždy novonarodeného dieťaťa matkou má taktiež rovnaké vyjadrenie v právnych úpravách obidvoch štátov.

Právna úprava v Českej republike³

Prvá hlava osobitnej časti trestného zákonníka (ďalej len TrZ) pod názvom Trestné činy proti životu a zdraviu sa člení na 5 dielov:

- I. diel - Trestné činy proti životu (§ 140 až 144)
- II. diel - Trestný činy proti zdraviu (§ 145 až 148)
- III. diel - Trestné činy ohrozujúce život alebo zdravie
- IV. diel - Trestné činy proti tehotenstvu ženy
- V. diel - Trestné činy súvisiace s neoprávneným nakladaním s ľudským tkanivom a orgánmi, ľudským embryom a ľudským genómom.

Už v tejto časti je poznať rozdiel s právnou úpravou v Slovenskej republike, pričom autori konštatujú, že ide o precíznejšie rozdelenie príslušnej časti Trestného zákona.

Tak ako sme už uviedli v predchádzajúcej časti, budeme sa zaoberať skutkovými podstatami trestných činov uvedených v I. dieli, a to len tými, ktorých právna úprava je odlišná od právnej úpravy uvedenej v TZ, resp. TZ takúto právnú úpravu nepozná.

Vražda - § 140

§ 140

„(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.
(2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.“

¹ § 123 ods. 3 TZ - Ťažkou ujmu na zdraví sa na účely TZ rozumie len vážna porucha zdravia alebo vážne ochorenie, ktorou je a) zmrzačenie, b) strata alebo podstatné zníženie pracovnej spôsobilosti, c) ochromenie údu, d) strata alebo podstatné oslabenie funkcie zmyslového ústrojenstva, e) poškodenie dôležitého orgánu, f) zohyzdenie, g) vyvolanie potratu alebo usmrtenie plodu, h) mučivé útrapy, alebo i) porucha zdravia trvajúca dlhší čas.

² § 123 ods. 2 TZ - Ublížením na zdraví sa na účely TZ rozumie také poškodenie zdravia iného, ktoré si objektívne vyžiadalo lekárske vyšetrenie, ošetrovanie alebo liečenie, počas ktorého bol nie iba na krátky čas sťažený obvyklý spôsob života poškodeného.

³ Všetky paragrafové znenia v tejto časti príspevku sa vzťahujú na ustanovenia zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v znení neskorších predpisov.

Uvedené ustanovenie bez terminologického rozlíšenia upravuje tri prípady úmyselného usmrtenia a to vraždu prostú (§ 140 ods. 1), vraždu kvalifikovanú, t. j. vraždu „s rozmyslem“ alebo „po předchozím uvážení“ (§ 140 ods. 2)¹ a vraždu za zvlášť priťažujúcich okolností (§ 140 ods. 3).

V ďalšej časti sa budeme zaoberať skutkovou podstatou uvedenou v § 140 ods. 2 Tr.Z. Citované ustanovenie tvorí samostatnú skutkovú podstatu vraždy, ktorá však z hľadiska svojej povahy je skutkovou podstatou kvalifikovanou a nie základnou.² Touto konštrukciou chcel zákonodarca zvýrazniť mieru úmyselného spôsobenia následku, čo zvyšuje trestnú sadzbu.

Pri riešení tejto skutočnosti je potrebné uviesť, že v prípadoch usmrtenia s „rozmyslom“ alebo po „předchozím uvážení“ (tzv. premeditácia) nejde o osobitný druh úmyslu. Uvedené pojmy len určujú zvláštne kvalifikačné skutočnosti v prípadoch úmyselného usmrtenia. Obidve zložky sú kauzálne spojené v úvahe páchatel'a a z nej prijatého úmyslu. Pojem „**premeditácia**“ vychádza z poznatkov psychológie. Podľa týchto poznatkov vôľové konanie (objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu) prebieha v dvoch rozdielnych etapách a to rozhodovacej a realizačnej. Potom tento pojem sa primárne vzťahuje k rozhodovacej fáze vôľového konania. Práve v tejto fáze dochádza k voľbe medzi viacerými motívmi, ktoré fungujú ako podnety ovplyvňujúce psychiku človeka a limitujú smer a hlavne intenzitu jeho správania. Premeditáciu teda môžeme chápať ako uvážení myšlienkový postup páchatel'a na rozdiel od afektu. **Afekty** sú výbuchy silných emócií, ktoré môžu mať dezorganizujúci vplyv na konanie, myslenie a ďalšie kognitívne funkcie. Konanie v afekte znamená vždy skratové, impulzívne konanie, nedostatočne kontrolované jeho subjektom z hľadiska možných dôsledkov.³ Premeditácia je na rozdiel od afektu vedomá psychická aktivita páchatel'a, v priebehu ktorej, sa páchatel' snaží vysporiadať s rôznymi možnosťami a variantmi, ktoré racionálne porovnáva a hodnotí z hľadiska svojho budúceho konania.⁴

Z dikcie § 140 ods. 2 vyplýva, že súčasná platná právna úprava vychádza z premeditácie v širšom slova zmysle, lebo obsahuje formu „rozmyslu“ a formu „předchozího uvážení,“ ktorá samotná predstavuje premeditáciu v užšom slova zmysle. V obidvoch prípadoch však páchatel' musí vedieť, že svojím konaním spôsobí následok - usmrť iného, pričom prinajmenšom bol s tým uzrozumený (úmysel nepriamy). Premeditácia nie je špecifickou zložkou úmyslu, ale je typická svojou určitou kvalitou v procese rozhodovania. Práve v „rozmyslu“ a „předchozím uvážení“ má úmyselné zavinenie, ako vnútorný vzťah páchatel'a k objektívnej stránke trestného činu vraždy, svoj začiatok. Teda aj keď medzi „předchozím uvážení“ a vôľovou

¹ Poznámka autorov: pojmy „s rozmyslem“ alebo „po předchozím uvážení“ autori v ďalšom texte nebudú prekladať, aby prekladom nedošlo k skresleniu uvedených pojmov.

² K tomu pozri napr. ŠÁMAL, Pavel a kol., 2012. *Trestní zákonník II. Zvláštní část. 2. vydání.* 2009, s. 1465 a tiež aj JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákonník a trestní řád*, s. 170.

³ NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce.* 2000, s. 112.

⁴ K tomu pozri napr.: HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník.* 2000, s. 245; HOŘÁK, Jaromír. 2009. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část I.). (K výkladu ust. § 140 ods. 2 trestního zákonníku). In: *Trestní právo*, č. 9, s. 18; ŠÁMAL, P. a kol., 2012. *Trestní zákonník. II. zvláštní část, 2. vydání*, s. 1466.

zložkou, ktorá je zložkou úmyselného zavinenia je úzky vzťah, premeditácia na rozdiel od úmyselného zavinenia sa nachádza mimo predmetnej skutkovej podstaty.¹

Z naznačeného potom vyplýva, že premeditácia ako osobitá okolnosť môže pristupovať nielen k úmyslu priamemu, ale aj k úmyslu nepriamemu. Jednoznačne však treba uviesť, že táto potom kvalifikuje takého úmyselné zavinenie vždy ako závažnejšie, lebo páchatelova kontrola nad vlastným konaním sa vyznačuje vyššou mierou kontroly.

a) Rozmysl

TrZ legálnu definíciu tohto pojmu neuvádza. Dôvodová správa k zákonu je v tomto prípade všeobecná a podľa nej je spáchanie trestného činu s „rozmyslem“ odlišením od spáchania trestného činu v afekte. Vzhľadom na túto skutočnosť sú potom zaujímavé definície jednotlivých autorov, ktoré sa vzťahujú k tomuto pojmu. Jelínek² uvádza, že „rozmysl“ môžeme charakterizovať ako kvalifikovanú úvahu, pri ktorej páchatel zvažuje pre a proti, a ktorá časovo doprevádza trestné konanie. Podľa neho je to forma tzv. „obmyslu,“ teda taký úmysel, kedy výsledok (následok poruchový – usmrtenie osoby) je priamym účelom konania. Podľa Draštíka³ „rozmysl“ predstavuje kvalitatívne nižšiu a teda menej závažnú formu rozvahy, pro ktorom páchatel podľa povahy skutku, len na krátku chvíľu zváži skutočnosti dôležité pre spáchanie činu. Nejde však o rozvalu plánovitú a detailnú. Šámal⁴ uvádza, že „rozmysl“ predstavuje menej intenzívny stupeň racionálnej kontroly páchatel'a nad svojim konaním, ktoré smeruje k úmyselnému usmrteniu iného, ako je „předchozí uvážení“. Judikatura k tomu uvádza, že „rozmysl“ predstavuje menej intenzívny stupeň racionálnej kontroly páchatel'a nad trestným konaním ako „předchozí uvážení.“⁵

Z uvedeného potom vyplýva, že v danom prípade ide o kvalifikovanú formu úmyselného zavinenia. Páchatel si v potrebnom rozsahu zváži všetky povinné znaky objektívnej stránky tejto skutkovej podstaty a na základe toho, potom svojim konaním iného usmrť. Spáchanie trestného činu s „rozmyslem,“ je odlišením od konania v náhlom pohnutí mysle, hlavne od afektu. Môže ísť v konkrétnom prípade aj o veľmi krátku úvahu, z ktorej vyplýva, že páchatel koná uvážene, ale kvalita tohto uváženia nedosahuje v žiadnom prípade úroveň úvahy, vzťahujúcej sa k „předchodzímu uvážení.“ „Rozmysl“ je momentom, ktorý rozlišuje skutkovú podstatu uvedenú v ustanovení § 140 ods. 2 od ustanovenia § 140 ods. 1. „Rozmysl“ potom obsahuje podstatné prvky smerujúce k následku - úmyselného usmrtenia iného, ale neobsahuje podrobné úvahy vzťahujúce sa ku skutku, alebo dokonca jeho naplánovanie.⁶ K úmyselnému usmrteniu iného s „rozmyslom“ (§ 140 ods. 2) postačí, ak páchatel zhodnotí len zásadné okolnosti zamýšľaného konania z hľadiska svedčiaceho pre úmyselné usmrtenie iného, tak i proti nemu, zvolí vhodné prostriedky pre jeho vykonanie a zváži aj rozhodné dôsledky svojho činu. Nevyžaduje sa, aby páchatel

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část. 2.* vydání. 2012, s. 1467. HORÁK, J. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část I.). (K výkladu ust. § 140 ods. 2 trestního zákoníku). In: *Trestní právo.* 2009, č. 9, s. 23.

² JELÍNEK, Jiří. 2009. *Trestní zákoník a trestní řád,* s. 170.

³ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš; RUŽIČKA, Miroslav a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 2015, s. 850.

⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část. 2.* vydání. 2012, s. 1467.

⁵ K tomu pozri primerane R 49/2013.

⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část. 2.* vydání. 2012, s. 1468.

vopred zohľadnil všetky rozhodujúce okolnosti vykonania činu, vrátane zvolenia miesta a doby spáchania, použitie zbrane alebo iného prostriedku vhodného pre usmrtenie iného, teda nevyžaduje sa detailné uváženie činu a ani prvky jeho naplánovania.¹

b) Předchozí uvážení

Jelínek² k tomuto pojmu uvádza, že ide o situáciu, pri ktorej si páchatel' vopred t. j. pred spáchaním trestného činu zväží rozhodujúce okolnosti vykonania činu a tento si z hľadiska jeho vykonania naplánuje. Páchatel' musí mať určitú predstavu o postupe pri úmyselnom usmrtení, pričom stačí naplánovanie rozhodujúcich okolností. Od rozmyslu sa líši časovým vymedzením a vyššou intenzitou a vzťahuje sa nielen na samotný uváženie rozhodnutia spáchať trestný čin, ale tiež obsahuje aj určitý plán.³ Drašík⁴ ho charakterizuje ako najvyššiu mieru racionality, prejavujúca sa plánovitosťou, výberom miesta, prostriedkov a doby, ktoré zaručujú úspešnosť činu. Bude pre ňu typický väčší časový odstup od činu, ako je to v prípade rozmyslu. Šámal⁵ k tomuto uvádza, že ide o situáciu, v ktorej si páchatel' vopred, t. j. pred spáchaním trestného činu zväží rozhodujúce okolnosti vykonania činu, vrátane zvolenia miesta a doby spáchania trestného činu, použitie zbrane alebo iného prostriedku, vhodného na usmrtenie iného s cieľom, aby došlo k jeho úspešnému vykonaniu, teda čin naplánuje.

Citovaní autori vo všeobecnosti uvádzajú, že nie je potrebné, aby činnosť bola naplánovaná do najmenších detailov, ale postačí rámcové vymedzenie podstatných skutočností v predstave páchatel'a. V podstate je závislé na rozumovej úrovni páchatel'a. Teda nie je potrebné, aby išlo o zložitý, kvalifikovaný plán, lebo sofistikanosť plánu bude vždy závislá od osoby páchatel'a. Môže ísť len o rámcové vymedzenie rozhodných skutočností, ktoré páchatel' môže vzhľadom k vývoji situácie doplňovať alebo meniť.⁶

Kvalifikované formy úmyslu t. j. „rozmysl“ a „předchozí uvážení“ stoja pojmove vedľa seba, sú nezlučiteľné, pretože „předchozí uvážení“ v sebe zahŕňa i to, čo je podstatou rozmyslu (reflexie), preto nie je možné v právnej vete výroku o vine tieto znaky použiť súčasne.⁷

Zabitie - § 141

§ 141

„(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.“

¹ K tomu pozri primerane R 49/2013.

² JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákonník a trestní řád*. 2009, s. 170.

³ Bližšie pozri aj JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, s. 534.

⁴ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš; RUŽIČKA, Miroslav a kol. *Trestní zákonník. Komentář. I. díl*. 2015, s. 850.

⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákonník II. Zvláštní část. 2. vydání*. 2012, s. 1467.

⁶ K tomu pozri NS 3 Tdo 1520/20011.

⁷ R 11/2014.

Táto skutková podstata je privilegovanou podstatou k trestnému činu vraždy. Skutková podstata má uľahčiť miernejší postih konania zahrňujúce úmyselne usmrtenie človeka z výrazne poľahčujúcich okolností.¹

Z konštrukcie § 141 vyplýva, že citovaný trestný čin má objekt útoku zhodný s trestným činom vraždy podľa § 140 TrZ, pričom od tohto sa odlišuje svojou subjektívnou stránkou. Aj v tomto prípade ide o úmyselný trestný čin, avšak úmyselné zavinenie páchatela je výrazne ovplyvnené okolnosťami, ktoré tvoria znaky uvedené v odseku 1.

Do prvej skupiny znakov analyzovanej skutkovej podstaty patria okolnosti ako sú: silné rozrušenie zo strachu, zľaknutia, zmätku alebo iného ospravedlniteľného pohnutia mysle.

V súvislosti s pojmom „**silné rozrušenie**“ je potrebné stručne uviesť závery psychológie vzťahujúce sa k tomuto pojmu. Emócie sú špecifické a komplexné psychické javy hodnotenia situácie alebo stimulácie. Sú to kľúčové psychické fenomény, pretože vytvárajú základ organizácie a motivácie chovania a tým mu prepožičiavajú psychologický zmysel. City sú hlavnou zložkou emócií a dávajú ľudskému duševnému životu jedinečný kolorit.² Z porúch emotivity pre forenznú psychológiu z hľadiska riešenej problematiky majú osobitný význam niektoré poruchy afektov.³ **Afekty** sú výbuchy silných emócií, ktoré môžu mať dezorganizujúci vplyv na konanie, myslenie a ďalšie kognitívne funkcie. Konanie v afekte znamená vždy skratkovité, impulzívne konanie, nedostatočne kontrolované jeho subjektom z hľadiska možných dôsledkov.⁴

Z naznačeného potom vyplýva, že „**silné rozrušenie (afekt)**“ vedie k zúženiu vedomia, čiže k zníženiu schopnosti páchatela konať racionálne. Takýto stav sa môže kumulovať postupne v dôsledku negatívnych faktorov pôsobiacich na psychiku páchatela (vystupňovaný afekt), ale môže byť aj okamžitou reakciou na jednorazový silný podnet (patický efekt). V uvedených prípadoch má veľký vplyv na takéto konanie páchatelova individuálna dispozícia. Takýto stav je spravidla spojený s neurovegetatívnymi prejavmi, ktoré sa môžu prejaviť i fyziologickými zmenami organizmu a predovšetkým emocionálne vyhroteným konaním páchatela.⁵ Judikatúra uvádza, že silné rozrušenie je duševný stav, v ktorom páchatel ako vnútorne, tak aj navonok, vykazuje značné emočné rozrušenie alebo neklud, ktoré ovplyvňujú jeho ďalšie konanie a prejavujú sa v priebehu činu a to bez ohľadu na okolnosť, či sa na takomto rozrušení podieľa tiež nervová labilita alebo priamo duševná porucha

¹ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš; RUŽIČKA, Miroslav a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 2015, s. 861.

² NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce.* 2000, s. 16.

³ HERETÍK, A. *Forenzná psychologie pro psychologov, právníkov, lékařov a iného pomáhajúce profesie.* 2. vydanie, s. 110., s. 148 a nasl. Najvýznamnejšie abnormné emočné reakcie sú napr.: Patický efekt - ide prevažne o efekt hnevu vyvolaný silným podnetom s tým, že na vrchole afektívne vzrušenie prechádza do krátkodobého mráкотného stavu s následnou amnéziou; Vystupňovaný efekt: pri tom sa jedinec dá okolnosťami strhnúť a vplyvom silnej emócie sa dopustí prevažne agresívneho činu, pričom chýbajú znaky kvalitatívnych porúch vedomia.

⁴ NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce.* 2000, s. 112.

⁵ DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš; RUŽIČKA, Miroslav a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* 2015, s. 862.

páchatela, alebo je príčinou nervového rozrušenia len vlastný strach, zľaknutie, zmätok alebo iné ospravedlniteľné pohnutie mysle. Strach, zľaknutie alebo zmätok páchatela patrí pod všeobecný pojem - **tzv. ospravedlniteľné pohnutie mysle**.¹ **Rozrušenie** zo strachu je silná, nie úplne prechodná vedomá či nevedomá obava z nejakej ujmy (napr. obava o vlastný život). **Zľaknutie** je veľmi krátkodobý, ale o to intenzívnejší pocit ohrozenia. **Zmätok** je psychické rozpoloženie, kedy osoba nevie alebo nechápe, ako zareagovať. Reaguje neadekvátne, a to buď príliš pasívne, alebo príliš aktívne, čo sa vzťahuje na analyzovanú skutkovú podstatu. Uvedené ospravedlniteľné pohnutia mysle môžu nadväzovať len na podnety mimoriadnej intenzity a závažnosti, musia vyvolávať silné rozrušenie páchatela. Nejedná sa len o silnejšie emócie, ale o vystupňované emotívne prežívanie, ktoré síce neovplyvňuje príčetnosť, ale ich výsledkom je značné zúženie vedomia páchatela a oslabenie jeho zábran. K tomu, aby mohlo ísť o stav silného rozrušenia páchatela tohto trestného činu, musí byť nejaký intenzívny podnet, ktorý by ho mohol vyvolať. Za takýto nemôže byť považovaná napr. jednoduchá krádež majetku páchatela, alebo rozrušenie páchatela vyvolané jeho hnevom alebo zlosťou.²

Rozrušenie zo strachu, zľaknutia sa alebo zmätku, v ktorom páchatel konal, musí mať podklad vo vonkajších, ospravedlniteľných dôvodoch, lebo tieto zakladajú nižšiu trestnú sadzbu. Tento stav nemôže vyplývať z negatívnych povahových vlastností, ako je konanie v afekte, ktorý má svoj pôvod vo zvýšenej agresivite páchatela a pod.³

Za iné ospravedlniteľné pohnutie mysle bude možné považovať stavy, ktoré majú svoj pôvod v súcite, smútku alebo v hlbokom sklamaní. Žiarlivosť je možné subsumovať pod tento pojem vtedy, ak je medzi páchatelom a poškodenou osobou silné emocionálne spojenie, ktoré vyplýva z úzkeho a dlhotrvajúceho vzťahu medzi týmito osobami. Neprichádza to do úvahy vtedy, ak ide o jednostrannú náklonnosť páchatela k poškodenej osobe.⁴

Druhým znakom analyzovanej skutkovej podstaty je skutočnosť, že páchatel usmrť iného v dôsledku **predchádzajúceho zavrnutiahodného konania poškodeného** (tzv. provokácia). Judikatúra k tomuto pojmu uvádza, že za takého konanie sa považuje také konanie poškodeného, ktoré je v príkrom rozpore s morálkou a svedčí o morálnej zvrhlosti, bezcitnosti, sebeckve a neúcte poškodeného k ostatným osobám alebo spoločnosti. Páchatel na poškodeného útočí v nadväznosti na jeho predchádzajúce zlé, zraňujúce, ponižujúce konanie alebo konanie hroziace spôsobením závažnej ujmy na právach a pod vplyvom jeho zraňujúceho, ponižujúceho, či inak negatívne pôsobiaceho účinku.⁵ K naplneniu tohto znaku sa nevyžaduje silné rozrušenie alebo iné ospravedlniteľné pohnutie mysle. Bude ale preto potrebné, aby miera provokujúceho konania poškodeného odpovedala významu objektu, ktorý je chránený touto skutkovou podstatou. Ustanovenie § 141 ods. 1 v jeho tzv. „provokujúcej variante“ je potrebné vykladať reštriktívne.⁶ Medzi predchádzajúcim zavrnutiahodným konaním poškodeného a úmyselným usmrtením zo strany

¹ R 14/2011.

² K tomu pozri R 14/2011, R 9/2012-I, R 53/2014.

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád*. 2009, s. 174 a tiež bližšie pozri aj JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, s. 535.

⁴ NS 5 Tdo 932/2012.

⁵ R 47/2013.

⁶ K tomu pozri NS 7 Tdo 18/2012.

páchatela musí byť príčinná súvislosť a toto nesmie byť vyprovokované zo strany páchatela. Z naznačených skutočností vyplýva, že každý skutok bude potrebné posudzovať v trestnom konaní individuálne. Bude potrebné vždy porovnávať závažnosť predchádzajúceho konania poškodeného a mierou racionality a spôsobom vykonania skutku páchatelom.

Predchádzajúce zavrnutiahodné konanie poškodeného môže byť ospravedlniteľnou pohnútkou za situácie, v ktorej páchatel útočí na poškodeného v bezprostrednej nadväznosti na takéto konanie. Nebude tomu tak vtedy, ak poškodený síce spôsobil páchatelovi príkorie, ale páchatel na toto reaguje až s väčším časovým odstupom, pričom pohnútkou spočíva v pomste poškodenému.

Záver

Ako vyplýva z obsahu tohto článku, snažili sme sa analyzovať právnu úpravu vybraných skutkových podstát trestných činov. Je zrejmé, že nie všetky ich znaky sú obsiahnuté vo výklade pojmov (§ 122 TZ a nasl., resp. v § 110 a nasl. TrZ.) Táto skutočnosť je jedným z rozhodujúcich dôvodov, spočívajúcich v problémoch, ktoré majú orgány činné v trestnom konaní a súdy pri subsumovaní skutku pod príslušné ustanovenie Trestného zákona. Stotožňujeme sa s právnym názorom autorov citovaných v tomto príspevku, ktorí uvádzajú, že tieto znaky je potrebné vykladať individuálne, s prihliadnutím na konkrétnu situáciu a páchatela. Odborná literatúra na vec sa vzťahujúca, obsahuje kvalifikované definície jednotlivých znakov uvedených skutkových podstát. Zároveň ponúka riešenia sporných situácií, ktoré môžu nastať, resp. nastávajú v priebehu trestného konania. Ich riešenie je nad rámec tohto článku, podľa nášho názoru si vyžaduje osobitný prístup, preto sa autori s týmto hľadiskom nezaoberali.

K § 144 TZ a 140 ods. 2 TrZ

Vychádzajúc z konštrukcie uvedených skutkových podstát, právna úprava uvedená v § 140 ods. 2 TrZ sa javí autorom ako precíznejšia v porovnaní s právnou úpravou § 144 TZ. Znaky v nej uvedené vystihujú jej osobitosť oproti základnej skutkovej podstate a domnievame sa, že vytvárajú dostatočný rámec na jej využitie v trestnom konaní. Pripúšťame, že aj v tomto prípade, čo sme nakoniec uviedli už v predchádzajúcom odseku, môže dochádzať v aplikačnej praxi k problémom, pri ich výklade a relevantom subsumovaní. Naše úvahy vo vzťahu k ust. § 144 TZ. potvrdzuje aj názor Burdu, ktorý navrhuje znenie skutkovej podstaty trestného činu úkladnej vraždy tak, že by sa znak „vopred uvážená pohnútkou (časové hľadisko tvorby rozhodnutia) zmenil, nahradil pojmom „zištná pohnútkou“ alebo „obzvlášť zavrnutiahodná pohnútkou,“ čím by sa dôraz položil na kvalitatívne hľadisko pohnútky. Domnievame sa, že ani právna úprava v naznačenom smere, neposúva konštrukciu skutkovej podstaty z hľadiska kvalitatívneho do potrebnej kvalitatívnej úrovne. Nevystihuje totiž pojem „premeditácie“ v jej širšom slova zmysle a užšom slova zmysle.

Z hľadiska legislatívnej techniky je potrebné uviesť, že TZ zaviedol do osobitnej časti novú skutkovú podstatu – úkladná vražda § 144. Týmto je vyjadrená jej závažnosť. Takýto postup vyplýva aj z toho dôvodu, že kvalifikovaná skutková podstata (ods. 2 a 3) sa zväčša odkazuje na pojmy uvedené vo výklade pojmov uvedených v piatej hlave všeobecnej časti TZ. Naopak, právna úprava uvedená v TrZ

zostala pri trestnom čine vraždy z hľadiska legislatívnej techniky pri tradičnom členení. Citované ustanovenie tvorí samostatnú skutkovú podstatu vraždy, ktorá však z hľadiska svojej povahy je skutkovou podstatou kvalifikovanou a nie základnou (§ 140 ods. 2). K jej obsahu autori uviedli svoj názor v predchádzajúcej časti.

Z dikcie analyzovaných skutkových podstát vyplýva, že následkom tohto trestného činu musí byť smrť poškodeného. Pojem „smrť“ TZ uvádza medzi osobitnými kvalifikačnými pojmami v ustanovení § 142 ods. 2. Uvedené ustanovenie hovorí, že „Smrťou sa rozumie biologická smrť mozgu (cerebrálna smrť).“ Ako sme už uviedli v predchádzajúcej časti, hodnotíme definíciu smrti obsiahnutú v Trestnom zákone za terminologicky nesprávnu a zmätočnú, pretože zákonodarca v jednej definícii spojil mozgovú smrť s biologickou smrťou. Súdne lekárstvo ako exaktná veda nepozná pojem „biologická smrť mozgu.“ Naopak stotožňujeme sa s autormi, ktorí v úvahe de lege ferenda navrhujú vlastné znenie tohto ustanovenia nasledovne: „Smrťou sa rozumie smrť mozgu (cerebrálne smrť).“ Zároveň považujú za nutné zaviesť do TZ ďalší odsek, ktorého dikcia je nasledovná: „Smrťou sa rozumie aj trvalé zastavenie dýchania a srdcovej činnosti.“

Právna úprava uvedená v TrZ vo výkladových ustanoveniach pojem „smrť“ neobsahuje. Pojem smrti je vykladaný na základe poznatkov lekárskej vedy, ako biologická smrť mozgu (cerebrálna smrť). Ide o taký stav organizmu, pri ktorom je obnovenie všetkých životných funkcií už vylúčený. Na inom mieste Šámal uvádza, že za „smrť“ sa považuje nezvratná strata funkcie celého mozgu, vrátane mozgového kmeňa.^{1,2}

K 147 a § 148 TZ.

Ako sme už uviedli, tieto trestné činy boli zaradené do osobitnej časti TZ rekodifikovaným TZ, pričom prakticky vznikli odčlenením od skutkových podstát ublíženia na zdraví, uvedených v zákone č. 140/1961 Zb. Podľa Burdu takéto počiny de facto nemá absolútne žiadny význam, ale dobre to vyzerá na papieri.³ Autori sa domnievajú, že slovenská právna úprava v tomto smere zrejme vychádzala zo snahy, zaradiť tieto skutkové podstaty do jedného dielu, z hľadiska spôsobeného následku. Treba však súhlasiť s názorom Burdu, ale zároveň treba uviesť, že aplikačná prax takého členenie prijala bez väčších problémov, lebo vychádzala z judikatúry starého Trestného zákona (platného do 31. 12. 2005).

Česká právna úprava v tomto smere zostala nezmenená. Skutková podstata pod názvom „Ťažké ublíženie na zdraví“ § 145 obsahuje v kvalifikovanej skutkovej podstate následok vo forme smrti (§ 145 ods. 3). Takisto skutková podstata „Ublíženie na zdraví“ § 146 obsahuje v kvalifikovanej skutkovej podstate následok vo forme smrti (§ 146 ods. 4).

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část. 2.* vydání, 2012, s. 1460 a 1667.

² Zákon č. 285/2002 Sb. *o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon).*

³ BURDA, Eduard. *Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekodifikovaného Trestného zákona.* 2006, s. 106.

Zabitie - § 141 TrZ

Z predchádzajúcej časti tohto článku vyplýva, že predmetná skutková podstata je privilegovanou podstatou k trestnému činu vraždy. Skutková podstata má uľahčiť miernejší postih konania, zahrňujúce úmyselne usmrtenie človeka, z výrazne poľahčujúcich okolností. Česká právna úprava vychádza zo zahraničnej právnej úpravy, je však modifikovaná vzhľadom na okolnosti vzťahujúce sa k úmyselnému usmrteniu. Z dikcie tejto skutkovej podstaty vyplýva, že v konkrétnom prípade ide o konanie v silnom rozrušení z ospravedlniteľného pohnutia mysle (tzv. afektdelikt) a tiež o konanie v dôsledku predchádzajúceho zavrnutiahodného konania poškodeného (tzv. provokácia), ktoré však nevyžaduje stav silného rozrušenia.¹

Slovenská právna úprava takéto ustanovenie neobsahuje. Domnievame sa, že v danom prípade prichádza do úvahy ustanovenie vzťahujúce sa na nutnú obranu § 25 ods. 3 TZ.² Predmetné ustanovenie výslovne vylučuje trestnú zodpovednosť obrancu, ktorý konal v intenzívnom excese z nutnej obrany, teda konal tak, že obrana bola celkom zjavne neprímeraná útoku podľa § 25 ods. 2 TZ. Česká právna úprava nutnej obrany (§ 28 TrZ.), takého ustanovenie neobsahuje a je prakticky identická s úpravou TZ. uvedenou v § 25 ods. 1 a ods. 2.

Literatúra

- BURDA, Eduard. *Trestné činy proti životu a zdraviu v porovnaní starého a rekodifikovaného Trestného zákona*. Šamorín: Heuréka, 2006. ISBN 80-89122-35-3.
- BURDA, Eduard, ČENTĚŠ, Jozef; KOLESÁR, Juraj; ZÁHORA, Jozef a kol. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár - II diel*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-394-3.
- DRAŠTÍK, Antonín; FREMR, Robert; DURDÍK, Tomáš; RUŽIČKA, Miroslav a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- HERETÍK, Anton. *Forenzná psychológia pre psychologov, právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá, s.r.o., 2004. ISBN 80-10-00341-7.
- IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-308-2.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges. ISBN 987-80-7502-120-5.
- KORGO, Dušan a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 987-80-7380-631-6.
- MENCEROVÁ, Ingrid; TOBIÁŠOVÁ, Lýdia; TURAYOVÁ, Yveta a kol. *Trestné právo hmotné. Osobitná časť*. Šamorín: Heuréka. 2014. ISBN 978-80-89122-96-7.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část*. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1489.

² § 25 ods. 3: Ten, kto odvracia útok spôsobom uvedeným v odseku 2, nebude trestne zodpovedný, ak konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia.

HOŘÁK, Jaromír. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část I.) (k výkladu ust. § 140 ods. 2 trestního zákoníku). In: *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 9, s. 16-36. ISSN 1214-3758.

HOŘÁK, Jaromír. Předem uvážená vražda a vražda spáchaná s rozmyslem (část II.) (K výkladu ust. § 140 ods. 2 Trestního zákoníku). In: *Trestní právo*. 2009, roč. 13, č. 10, s. 11-29. ISSN 1214-3758.

LACIAKOVÁ, Lucia a Norbert MORAVANSKÝ. Definícia smrti v Trestnom zákone a význam konzistencie medicínskych pojmov v trestnom práve, In: *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi, 4. Ročník interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s. 171-176. ISBN 978-80-8054-682-3.

Ústava SR

Listina základných práv a svobod.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti a o službách súvisiacich so zdravotnou starostlivosťou v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 285/2002 Sb. o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon).

Príslušná judikatúra

RESUMÉ

Cieľom nášho príspevku je komparovať skutkové podstaty trestných činov proti životu, ktoré sú zaradené do 1. hlavy a 1. dielu zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. januára 2006 a trestných činov proti životu zaradených v 1. hlave, diel č. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník s účinnosťou od 1. januára 2010, pričom snahou autorov je analýza tých základných skutkových podstát trestných činov, ktorých právna úprava je rozdielna v citovaných zákonoch.

Kľúčové slová: trestný čin, vražda, úkladná vražda, zabitie, vopred uvážená pohnútko, premeditácia.

SUMMARY

MARKOVÁ, Veronika, BALÚN, Ladislav: SOME PARTICULAR ASPECTS OF CRIMES AGAINST LIFE IN PENAL CODE OF THE SLOVAK AND CZECH REPUBLICS

The purpose of this article lies in comparison of facts of cases of offences against life included in chapter 1 and part 1 of the Act No.300, Journal of Laws 2005. Penal Code as amended coming into force from 1 January 2006 and crimes against life included in chapter 1 and part 1 of the Act No.40, Journal of Laws 2009, Criminal Code coming into force from 1 January 2010 while the authors make their best efforts to analyze those facts of cases of crimes the legislative provision of which differs in laws above quoted.

Keywords: crime, murder, premediated murder, killing, intended before.